

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/13648,Komitet-Obrony-Robotnikow.html>
19.05.2024, 04:33

Komitet Obrony Robotników

Komitet Obrony Robotników, jawnie działający, przez władze PRL uznawany za nielegalny, komitet organizujący pomoc dla ofiar represji po wydarzeniach w VI 1976 w Ursusie i Radomiu. W VII 1976 środowisko opozycyjnej wobec władz PRL młodzieży i inteligencji, gł. z Warszawy, podjęło akcję pomocy materialnej i prawnej dla robotników represjonowanych po strajkach w VI 1976. Koordynację i patronat nad akcją objął utworzony 23 IX 1976 przez 14 osób KOR: Jerzy Andrzejewski, Stanisław Barańczak, Ludwik Cohn, Jacek Kuroń, Edward Lipiński, Jan Józef Lipski, Antoni Macierewicz, Piotr Naimski, Antoni Pajdak, Józef Rybicki, Aniela Steinsbergowa, Adam Szczypiorski, ks. Jan Zieja, Wojciech Ziemiński. Po roku działalności KOR liczył 26 członków; najmłodsi mieli poniżej 30 lat, najstarsi ponad 80; wywodzili się z różnych środowisk ideowych: kilku było przedwojennymi członkami PPS, niektórzy b. żołnierzami AK, paru inicjatorami protestów i działań opozycyjnych w l. 60.; wśród członków i współpracowników aktywni byli uczestnicy ruchu studenckiego w III 1968, w tym tzw. komandosi i opozycjoniści ze środowiska harcerskiego. KOR powoływał się na formalnie obowiązujące (choć nierespektowane) prawo do wyrażania własnych przekonań, udziału w zebraniach i demonstracjach. Zarzucał władzom łamanie tego prawa, ujawniał fakty bezprawia: bicie zatrzymanych robotników oraz łamanie prawa przez skazujące ich sądy. Wychodził z założenia, że tylko publiczne ujawnianie poczynań władz może być skuteczną obroną; w wydawanych w maszynopisie, nast. drukowanych na powielaczu „Komunikatach” informowano o zakresie i przejawach represji oraz ogłaszano Oświadczenia i Apele. Od władz domagano się amnestii dla skazanych i aresztowanych uczestników czerwcowego protestu oraz przywrócenia do pracy zwolnionych za udział w strajkach. Do społeczeństwa apelowano o ujawnianie faktów represji, zbieranie pieniędzy na pomoc dla represjonowanych i kierowanie ich do KOR.

Organizowano przekazywanie zasiłków pozbawionym środków do życia rodzinom więzionych robotników. W tym celu gromadzono dane represjonowanych, a z zasiłkami wyjeżdżali do nich współpracownicy KOR. W XI 1976 KOR zwrócił się do społeczeństwa z apelem o wysyłanie do Sejmu PRL wniosków o utworzenie nadzwyczajnej komisji ds. zbadania poczerwcowych represji. W ciągu kilku mies. listy takie wystosowało m.in. 304 przedstawicieli świata kultury i nauki, w tym 34 profesorów, blisko 2 tys. studentów, gł. z Warszawy, Krakowa, Gdańska, Łodzi i Lublina. Nacisk społeczny organizowany przez KOR, któremu towarzyszyły starania Episkopatu Polski, przyczynił się do zwolnienia w II 1977 większości aresztowanych i skazanych. Osoby związane z KOR były szykanowane i represjonowane, zatrzymywane przez MO, niektórych pobito. Prokuratura prowadziła dwa śledztwa wymierzone w działania KOR: o współdziałanie z zagranicznymi ośrodkami prowadzącymi wrogą działalność przeciw PRL oraz o rozpowszechnianie opracowań i pism szkalujących ustrój. Na tej podstawie dokonywano licznych rewizji i zatrzymań, a w końcu IV 1977 postawiono zarzuty J. Kuroniowi, J.J. Lipskiemu i przebywającemu za granicą Adamowi Michnikowi. W V 1977 w związku z krakowskimi manifestacjami po śmierci Stanisława Pyjasa aresztowano 11 członków i współpracowników KOR. W VII 1977 władze zrezygnowały z wytoczenia procesu politycznego i na mocy amnestii uwolniono aresztowanych działaczy oraz pozostałych robotników Radomia i Ursusa. Do tego czasu KOR udzielił pomocy ponad 600 rodzinom robotniczym, wydano na ten cel ponad 3 mln zł (przeciętna pensja w tym czasie to ok. 2 tys. zł). 29 IX 1977 KOR przekształcił się w Komitet Samoobrony Społecznej KOR z zadaniem walki z represjami z powodów politycznych i przejawami łamania prawa oraz wspierania niezależnych inicjatyw społecznych. KSS KOR, którego skład poszerzono do ponad 30 osób, skupiał wokół siebie kilkuset współpracowników. Podstawową formą pracy KSS KOR było zbieranie informacji o różnych przejawach niepraworządności oraz publikowanie opisujących je oświadczeń. Przyjmowano założenie, że drogą do zmian w Polsce musi być organizowanie się obywateli oraz wywieranie presji na władze. Obrona represjonowanych polegała przede wszystkim na ujawnianiu opinii publicznej

faktów łamania prawa. Niektóre oświadczenia były diagnozą sytuacji w różnych dziedzinach życia kraju, np. w XI 1977 opisano zasięg ingerencji cenzury (opublikowano też wybór z księgi zapisów cenzury), jesienią 1978 wydano Oświadczenie w rocznicę odzyskania niepodległości oraz obszerny „Apel do społeczeństwa”, zawierający diagnozę głębokiego kryzysu społecznego, ekonomicznego i politycznego, a w V 1979 oświadczenie „W sprawie dramatycznej sytuacji gospodarczej, społecznej i moralnej w PRL”. W licznych oświadczeniach wzywano obywateli do tworzenia niezależnych od władz inicjatyw społecznych, upominania się o przestrzeganie praw obywatelskich; informacje o takich działaniach publikowano i wspierano je, także materialnie. Rozpowszechniano zatem wiadomości o rodzącym się ruchu robotniczym i chłopskim, represjach wymierzonych w jego działaczy (m.in. obrona Kazimierza Świtonia).

Wyspecjalizowane Biuro Interwencyjne KSS KOR, kierowane przez Zofię i Zbigniewa Romaszewskich, prowadziło śledztwa w wybranych sprawach, m.in. o nadużycia władzy ze strony MO, oraz publikowało ich wyniki. W 1980 powstała Komisja Helsińska, która opracowała "Raport Madrycki. O Przestrzeganiu praw człowieka i obywatela w Polsce" (Wydawnictwo im. Konstytucji 3 Maja, Instytut Literacki w Paryżu, 1980) przedłożony KBWE obradującej 1980-1983 w Madrycie. Decyzje o dysponowaniu środkami finansowymi gromadzonymi przez KSS KOR podejmowała Rada Funduszu Samoobrony Społecznej (ks. J. Zieja, J.J. Lipski i in.).

Podejmowano m.in. decyzje o wsparciu finansowym innych przedsięwzięć opozycyjnych, niezwiązanych bezpośrednio z KSS KOR. Środki finansowe gromadzono w kraju i na Zachodzie (m.in. zbiórkę prowadziła paryska „Kultura” i polskie władze emigracyjne w Londynie). KSS KOR patronował m.in. tworzeniu niezależnego (tzw. drugiego, niecenzurowanego) obiegu wydawniczego. Organem prasowym KSS KOR był ukazujący się co miesiąc „Komunikat” (w redakcji m.in. Anka Kowalska), zawierający wszystkie Oświadczenia Komitetu oraz wykaz represji, w tym zatrzymań i rewizji, dokonywanych wobec osób zaangażowanych w działania opozycji. Ponadto członkowie i współpracownicy Komitetu redagowali i wydawali „Biuletyn Informacyjny” (m.in. Seweryn Blumsztajn, Joanna Szczęsna),

„Głos” (m.in. A. Macierewicz), „Krytykę” (m.in. A. Michnik), adresowanego do środowiska robotniczego „Robotnika” (m.in. Jan Lityński, Wojciech Onyszkiewicz, Henryk Wujec) oraz chłopskiego – „Placówkę” (m.in. Wiesław Kęcik), także pisma literackie: „Zapis” (m.in. Wiktor Woroszyński, Jacek Bocheński) i „Puls” (m.in. Jacek Bierezin, Witold Sułkowski). Z Komitetem związane było pierwsze niezależne wydawnictwo książkowe NOWa, zorganizowane przez Mirosława Chojeckiego. Komitet udzielał wsparcia niezależnej działalności studenckiej (SKS), robotniczej (WZZ), oświatowej i naukowej (TKN). KSS KOR nawiązał kontakty z opozycją w Czechosłowacji (Karta 77). Wielokrotnie organizował akcje protestu przeciw represjom za przekonania (głódówki, akcje ulotkowe), postulował podjęcie reform przywracających samorządność społeczną, praworządność, respektowanie praw człowieka i praw obywatelskich; przekonywał, że zmiany mogą być osiągnięte jedynie przez nacisk społeczny. Członkowie KSS KOR byli represjonowani: usuwani z pracy, zatrzymywani przez MO na 48 godz., niekiedy aresztowani. Prokuratura prowadziła śledztwo dot. rozpowszechniania nielegalnych wydawnictw oraz kontaktów z „wrogimi ośrodkami zagranicznymi”, tzn. paryską „Kulturą” i Radiem Wolna Europa. W 1980 KSS KOR poparł strajki robotnicze, walnie przyczyniając się do rozpowszechnienia wiadomości o nich w kraju i za granicą (m.in. przekazywał informacje do RWE); niektórzy członkowie uczestniczyli w sierpniowym strajku w Gdańsku, współpracowali przy wydawaniu biuletynu „Solidarność”. Ok. 20 VIII 1980 aresztowano kilkunastu członków i współpracowników KSS KOR (odzyskali wolność na mocy Porozumień Sierpniowych). Środowisko KSS KOR działało na rzecz tworzenia „S”; odegrało znaczną rolę w działalności Regionu Mazowsze, szczególnie wydawniczej (pisma: „Niezależność”, „Wiadomości Dnia”), zainicjowało działalność Agencji Solidarności (red. Helena Łuczywo), odegrało znaczną rolę w zorganizowaniu Wszechnicy Robotniczej (H. Wujec) i Komisji Interwencji (Z. Romaszewski) oraz Ośrodka Badań Społecznych (A. Macierewicz). Byli również doradcami ZR „S” (J. Kuroń, A. Michnik, J. Lityński). Członkowie KSS KOR (szczególnie J. Kuroń i A. Michnik) odbyli dziesiątki spotkań publicznych w różnych miastach, podczas których proponowali cele i perspektywy zmian politycznych w

Polsce, przyczyniając się tym do określenia horyzontu programowego „S”. Przez władze PRL KSS KOR utożsamiany był z tzw. siłami antysocjalistycznymi, a jego działacze ostro zwalczani. W obrębie „S” wpływy i znaczenie korowców także budziły sprzeciwy, co znalazło wyraz m.in. w konfliktach, jakie miały miejsce w Regionie Mazowsze oraz na I KZD, gdzie grupa delegatów sprzeciwiła się uchwaleniu podziękowania dla Komitetu z okazji zakończenia jego działalności, co ogłoszono 28 IX 1981. W XI 1981 z inicjatywy części b. członków KSS KOR utworzono Kluby Rzeczypospolitej Samorządnej Wolność-Sprawiedliwość-Niepodległość. Mniejszość, skupiona wokół A. Macierewicza, z częścią b. działaczy ROPCiO, współtworzyła Kluby Służby Niepodległości. Po 13 XII 1981 większość członków i wielu współpracowników KSS KOR zostało internowanych. Wielu z tych, którzy uniknęli internowania, uczestniczyło w organizowaniu działalności podziemnej, szczególnie wydawniczej. W 1982 J. Kuroń, A. Michnik, H. Wujec, J. Lityński, J.J. Lipski zostali aresztowani pod zarzutem dążenia do obalenia przemocą ustroju PRL. 13 VII 1984 J. Kuroń, A. Michnik, H. Wujec, Z. Romaszewski stanęli przed sądem, po jednym dniu proces przerwano na mocy amnestii. Najaktywniejszymi członkami KOR i KSS KOR byli: J. Kuroń, J.J. Lipski, A. Macierewicz, E. Lipiński, A. Steinsbergowa, A. Michnik, Halina Mikołajska, M. Chojecki, Andrzej Celiński, A. Kowalska, S. Blumsztajn, J. Lityński, Z. Romaszewski, H. Wujec, Bogdan Borusewicz, Konrad Bieliński.

Andrzej Friszke

[Region Polska](#)

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

[Zgłoś błąd](#)